

λαμβάνει τις ζωηρότατον τὸ συναίσθημα τῆς ἀμετρίας τοῦ οἰκοδομήματος, ἀλλὰ τὰ μέρη τὴν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ἀναλογίαν, ὥστε ἡ ἀμετρία ἐκείνη φαίνεται φυσικὴ καὶ δὲν ἐκπλήττει. Ἐλέγχθη

Ο ΠΑΠΑΣ ΛΕΩΝ Ο ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ὅτι τοῦτο εἶναι ἀρχιτεκτονικὸν σφάλμα τοῦ οἰκοδομήματος, ἐγὼ νομίζω ὅτι τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι μέγιστον τῆς τέχνης κατόρθωμα. Ἐπίσης ἐλεγχθῇ ὅτι δὲν εἶναι πολὺ θρησκευτικὸς ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ὁ Ἅγιος Πέτρος δὲν εἶναι ἐξ ἅπαντος ἐκ τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων προσευκτηρίων, τὰ ὅποια ἐπίτηδες γίνονται διὰ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς κατανύξεως, εἶναι κατασκευάσμα δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ θρησκεία, ἥτις ἀνήγειρεν εἰς ἑαυτὴν τὸν πολυτελεῖ τοῦτον ναόν, τὸν ἐτοποθέτησεν ἐπίτηδες πλησίον εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς κοιτίδα, διὰ νὰ δύναται πᾶς τις εὐχερῶς νὰ ἀναμετρή τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔκαμε. Τὸν ἐπλήρωσε πασῶν τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος αὐτῆς, μετὰ εὐαρεσκείας ἀνέπτυξεν ἐκεῖ καὶ ἐπέδειξεν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ καταστήσῃ ὑπερήφανον αὐτὴν τὴν ἰδίαν, συνεκάλεσε πᾶσας τὰς τέχνας διὰ νὰ ὑμνήσωσι τὴν νίκην τῆς. Διὰ πάντα χριστιανὸν ἔχοντα τὴν πίστιν ὅτι τὸ δόγμα του εἶναι προωρισμένον νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ θέλημα εἶναι μέγα.

Ὅταν κατὰ τὰ ἰωβιλαία ἐκείνα τὰ ὅποια συνεκάλουν εἰς τὴν Ῥώμην πᾶσαν τὴν χριστιανοσύνην, ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἐχώρει χιλιάδας ἀνθρώπων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λαμπηδόνος τῶν μαρμάρων καὶ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν μωσαϊκῶν, μεταξὺ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἁγίων καὶ τῶν τάρων τῶν παπῶν, ἠγείρετο ὁ Ἄκρος Ἀρχιερεὺς διὰ νὰ εὐλογήσῃ τὰ πλήθη, τὰ ὅποια τὸν προσεκύνουν, φαντάζομαι ὅτι πολλοὶ θὰ ἐπίστευσαν ὅτι παρίστανται εἰς τὰς σκηνάς ἐκείνας τῆς ἐπου-

ρανίου Ἱερουσαλὴμ, ὡς προανήγγειλαν τὰ ἱερὰ Βιβλία, προσμένουσι δὲ αἱ εὐσεβεῖς καὶ πάσχουσαι ψυχαί, καθ' ὡς πάντες οἱ πιστοί, ὅσοι ἐδοκιμάσθησαν ἐν τῇ ζωῇ, διεσκεδασμένοι καθ' ὅλον τὸν κόσμον, θὰ συνενωθῶσιν ἐν τῇ χαρᾷ καὶ τῷ θριάμβῳ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας. Καὶ μήπως τοῦτο δὲν εἶναι μία ἀκόμη μορφή τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος;

Ἦθελον νὰ σταματήσω ἐδῶ. Ἐφθάσαμεν εἰς τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος. Εἶναι ἡ στιγμή, καθ' ἣν αἶφνης ἡ λαμπρότης τῆς Ἀναγεννήσεως ὠχρίθῃ. Ὁ Βραμάντης καὶ ὁ Ῥαφαὴλ ἀπέθανον, ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος θὰ ἀποθάνῃ καὶ αὐτός. Ὁ Ἅγιος Πέτρος περατοῦται ὅπωςδὴποτε ὑπὸ τὴν ἐπὶ τήρησιν μετρίων τεχνιτῶν, οἵτινες ἐνίοτε ἄλλοιοῦσι τὰ σχέδια τῶν μεγάλων προκατόχων των. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος ἐφιλοτέχνησε τὸν Μωϋσῆν καὶ ἐξωγράφισεν ὁ Ῥαφαὴλ τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ ἤδη ἤρχισεν ἡ παρακμὴ, ἀλλ' εἶναι παρακμὴ, ἥτις καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ δραστηριότητα. Ἐργάζονται ἀκόμη πολὺ, ἂν καὶ ὄχι τόσον καλῶς. Οἱ πάπαι καὶ οἱ καρδινάλιοι ἔχουσιν ἀκόμη τὴν ἀγάπην ἐκείνην πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἣν ἐκκληρονόμησαν παρὰ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Φιλοδοξοῦσι νὰ κτίζωσιν ἢ νὰ κοσμῶσιν ἐκκλησίας, ὡς οἱ μεγίσταινες τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ Τραϊανοῦ ἐφιλοδοξοῦν νὰ κτίζωσιν οἰκοδομήματα δημόσια. Κατὰ φυσικὸν λόγον αἱ ἐκκλησίαι αὗται εἶχον τὸν ἀρχιτεκτονικὸν ρυθμὸν τοῦ συρμού, ὁ δὲ ρυθμὸς οὗτος δὲν εἶναι καλός. Ὁ Gesù τοῦ Βινιόλη γίνε-ται εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ὑπόδειγμα πάντων τῶν ἀρχιτεκτόνων. Ἀποφεύγουσι τὰ ἀπλᾶ διαγράμματα καὶ τὴν εὐθείαν γραμμὴν, ἐπιζητοῦσι τὸ γραφικόν, τὸ λαμπρόν, τὸ τεχνότροπον καὶ μεγαλότεχνον, φορτώνουσι τὰ κοσμήματα καὶ προσπαθοῦσι νὰ παρα-

Ο ΜΩΨΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΥ

γάγωσιν ἄλλοκότους ἐντυπώσεις. Ὁ δὲ τύπος τῆς ἀλλοκότου ταύτης περισσοτεχνίας ἀνευρίσκεται μάλισ-στα ἐν τῇ λεγομένῃ Κρήνῃ τοῦ Τρέβη, ἥτις ἔχει ἀληθῶς θεατρικὴν τὴν διακόσμησιν. Καὶ ὅμως τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καλλιτεχνικὰ μηχανήματα ἔχουσι